

**ПРОФ. Д-Р ХИЛМАР ВАЛТЕР
НА 65 ГОДИНИ**

На 13 февруари 1998 г. видният славист българист проф. д-р Хилмар Валтер навърши 65 години. Роден е през 1933 г. в известния сред европейската и световната лингвистика славяно-българистичен център град Лайпциг (Германия). Основното и средното си образование завършва в родния си град през 1951 г. След това постъпва като редовен студент по славистика в Лайпцигския университет, където учи от 1951 до 1952 година. Продължава висшето си славистично образование в избраното направление – българистика (спец. българска филология) в Софийския университет “Св. Климент Охридски” (1952–1957). Още като студент тук младият българист проявява любознателност и интереси и получава признанието и уважението на известни български езиковеди като проф. Л. Андрейчин, проф. К. Мирчев, акад. Вл. Георгиев, проф. К. Попов, проф. Ив. Леков, проф. Ст. Стойков и др. университетски преподаватели през петдесетте години и до наши дни. След като се формира като отличен филолог-езиковед и теоретико-приложен преводач, проф. Валтер продължава славистичното си обучение и квалификация в Белградския университет по специалността сърбохърватска филология (1965–1966). И така – от 1952 до 1966 година Хилмар Валтер подчинява професионалния си живот на славистиката и водещото ѝ направление – б ъ л г а р и с т и к а т а.

По-нататък научният му живот преминава през традиционните и специфичнонационалните пътища в науката и

висшето образование: през 1961 г. получава научната степен д-р по филология (с дисертация на тема “Рефлексивните глаголи в съвременния български език”), а през 1974 г. става д-р на филологическите науки, след като в Лайпцигския университет защитава дисертация на тема “Темпорална, видова и модална семантика на *Verbum finitum* в съвременния български език”. Убедително и заслужено признание за научно-образователната дейност на проф. Валтер са и научните звания, които получава след приключване на редовната аспирантура в Славистичния институт на град Лайпциг (1957–1961): асистент и главен асистент при същия институт (1961–1964), редовен доцент (1964 – 1969) и професор по българистика и сърбохърватистика към Секцията по теоретично и приложно езиковедие към Лайпцигския университет (1975–1992). Както се вижда от посочените образователни и научни стъпки, професионалният път на проф. Хилмар Валтер е такъв, какъвто самият той, обществото и съдбата му е отредила. Трудно може да се разграничи чувството и разбирането за уважение и преклонение на Хилмар Валтер към родния му немски и втория му роден, както той се изразява, език – българския, изучен и прилаган толкова дълбоко и многостранно, че дори и нюанси на влияние в билингвистичната реч (устна и писмена) на професора не се долавят. И нещо друго: ученият познава и владее българския език и във вариантите му формации – книжовна, битово-разговорна и диалектна. Принос за това езиково (речево) съвършенство има и дългогодишната му битова среда, в която и съпругата (от български произход) на проф. Валтер активно участва в езиково-речевото изграждане на преподавателя по български език в Лайпцигския университет, на учения и преводача проф. д-р Хилмар Валтер.

Основните научни интереси на проф. Валтер са най-общо в областта на българистиката и сърбохърватистиката, а по-конкретно в историческото езиковедие, социолингвистиката, семантиката, морфологията и синтаксиса, езиковата типология, ареалната лингвистика, теорията на превода (немски, български, сърбохърватски и др. балкански езици), лексикографията и чуждоезиковото обучение.

Научната библиография на проф. Валтер е съдържателна, обемна и престижна сред славистичните среди в Германия,

България и в европейски и отвъдокеански страни. Публикувал е над 120 статии, студии и монографии, 28 рецензии, издал е и е редактирал 10 научни и методически изследвания и помагала, с множество статии и бележки е участвал в немската и българската публицистика, рецензент е бил на редица докторантски, докторски и хабилитационни разработки на български и немски научни работници. Значимо дело в творчеството на проф. Валтер са напр. публикуваните като монографии два (А и Б) дисертационни труда, както и изследването "Личните глаголни форми в българския език" (1988). В по-ранните си научноизследователски години проф. Валтер проучи, описа и популяризира делото на д-р Иван Богоров в разработки като: "Иван Богоров" (1962), "Лайпциг и Богоровите обществено-политически възгледи" (1970). Интересът на учения към българската история е обективно и убедително подчертан и изразен в проучвания като: "Отражението на освободителната борба на българския народ и освобождението на България в славистични списания в Германия през XIX век" (1978), "Из истории болгарского Возрождения" (1976) и др.

Определено място в изследователската дейност на проф. Валтер заема и проблематиката, свързана с граматически явления и категории в българския език (определени теми са в съпоставка с немския език): "Конструкции с възвратни глаголи в съвременния български език" (1963), "Към проблема за възвратните глаголи в съвременния български език" (1964), "Към проблема за т. нар. удвоен обект в балканските езици" (1966), "Една особена употреба на подчинени изречения с а к и бъдеще време на глагола в съвременния български език" (1971), "Към проблема за темпоралната корелация между главно и подчинено изречение в съвременния български литературен език" (1974), "Бележки към проблема за темпоралната и модалната семантика на т. нар. "преизказни форми" в българския литературен език" (1976), "Условия и регулярност на актуализацията на темпорални и модални свойства на глагола в съвременния български език" (1976), "Към проблематиката на категорията л и ц е н а г л а г о л а в българския и немския език" (1978), "За категорията л и ц е

на глагола при описание на съвременния български книжовен език” (1982), “Проблеми на модалната система на глагола в съвременния български език от съпоставително гледище” (1988), “За някои местоименни проблеми при превода между немския и българския език” (1990), “Размишления върху мястото на форми като я д в а м и о р а в а м в системата на българския глагол” (1994) и др.

В научната палитра на проф. Валтер определящо място заема и тематиката по социолингвистика. По проблеми на тази интердисциплинарна наука ученият разсъждава и изказва свои становища в публикации като: “По някои социолингвистически въпроси” (1979), “Проблеми на развитието на социалния речников състав в българския и сърбохърватския език” (1979), “Проблеми на развитието на книжовния език и езиковата ситуация в България през XX век” (1981), “Проблеми на развитието на социалната лексика в съвременния български език” (1984), “Към проблематиката за описание на южнославянските градски езици от съпоставително гледище” (1987), “Езиков съюз и стандартни езици на Балканите” (1990) и др.

При представянето на научния юбилеен портрет на проф. Хилмар Валтер заслужено място и израз на признание трябва да се отдели на неговото дело в областта на чуждоезиковото обучение и лексикографията. С теоретическа и приложна стойност, популярни в България, Германия, Австрия, Швейцария и др. европейски страни, са издания като: “Ние се учим да говорим български език” (съавт. Д. Ендлер, П. Ранков, Е. Капица, 1962), “Немско-български речник” (съавт. Д. Ендлер, Е. Капица, П. Ранков-издател, 1989), “Българо-немски речник” (съавт. Д. Ендлер, Живка Валтер, П. Ранков-издател, 1989), “Българо-немски речник” (съавт. Д. Ендлер, 1980, издаден в: Лайпциг, Берлин, Мюнхен, Виена, Цюрих, Ню Йорк, 1996 и с издателски лиценз в София, 1994), “Учебник за българския език” (авторски колектив, 1987, 1990) и др.

Проф. Хилмар Валтер е активен и с участието си в научните и обществените си отзвучи, посветени на дисертационни и хабилитационни теми, на научни, методически и лексикографски издания като: “Български етимологичен речник”

(1962, 1963), К. Попов “Съвременен български език. Синтаксис” (1963, 1969), “Развитие на българистиката в ГДР” (съавт. Е. Байер, 1969), “Международен Летен семинар по български език и литература в София” (съавт. Д. Ендлер, 1970), Св. Иванчев “Приноси в българското и славянското езиковедие” (1978), “100 години Софийски университет” (1989) и др.

Към издателската дейност на проф. Валтер принадлежат трудовете: “Проблеми на българистиката” (съавт. Д. Ендлер, 1976), “Езиковедската българистика в ГДР” (съавт. К. Гутшмид, Св. Иванчев, 1982), “Приноси в българистиката” (съавт. Д. Ендлер, Ив. Дуриданов, 1984), “Архив за българската филология” (съавт. Ив. Дуриданов, 1988, 1991). На проф. Хилмар Валтер от негови сънародници и чуждестранни учени са посветени: творчески портрет в “Енциклопедия България, т. 1., 1978), Л. Йорданова “Приносът на проф. д-р Хилмар Валтер за развитието на българистиката в ГДР” (1981), Б. Кьониц “Хилмар Валтер на 50 години” (1982), П. Петков “Предговор към “Личните глаголни форми в българския език” (1988), Д. Ендлер “Българист по тяло и дух” – проф. д-р Хилмар Валтер” (1988) и др.

Богатата научна биография на проф. Валтер ярко се допълва и с неговото участие в национални и международни прояви – конгреси, симпозиуми, конференции, семинари: “Научна сесия по случай 150-годишния юбилей от рождението на д-р Иван Богоров” (1972), “Колоквиум по българистика” (съвместно с Д. Ендлер, 1976), “Колоквиум по българо-немски литературни и културни взаимоотношения през XVIII–XIX век” (1985), “Тържествена научна сесия, посветена на 20-годишнината от основаването на Великотърновския университет “Св. Кирил и Методий (1983), “Тържествено юбилейно честване по случай 35-годишнината от основаването на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” (1988) и др.

За цялостната си научноизследователска, преподавателска и преводаческа дейност проф. Хилмар Валтер е получил поредица от награди, по-значими и престижни от които са: почетен член на “Дружеството на филолозите-българисти” (1986), зам.-председател на комисията по българистика ГДР –

България (1975–1990), член на Комисията по социолингвистика към международния комитет по славистика (1984–1990) и “доктор хонорис кауза” на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” (1989).

Международната преподавателска популярност на проф. Валтер се изразява и в дейността му като гост-професор във Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” (Катедрата по немски език към Филологическия факултет, 1983–1986). Поредица от лекции е изнасял във Филологическия факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски” (1993, 1994, 1995), в Нов български университет, в Свободния университет – град Бургас. Положителният студентски отзвук от лекционните теми и курсове, интересът от страна на преподавателите от катедрите и колективите по немски език, всеотдайната високопрофесионална и методическа компетентност на проф. Хилмар Валтер подпомогна научното израстване на преподавателите от Катедрата по немски език във Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” – всичко това допълва творческия, научния и образователно-методическия портрет на проф. д-р Хилмар Валтер. 65-те години на учения са време и за оценки, самооценки, за признания и оптимизъм за дълголетие в живота и науката!

Боян Байчев